

2. Використання засобів масової інформації для набуття дітьми соціально-громадянського досвіду. Для реалізації цієї педагогічної умови варто застосовувати ігрову діяльність, яка допоможе задовольнити як ігровий інтерес дошкільників так і освітній (інтерактивні, дидактичні, ігри-драматизації, сюжетно-рольові, рухливі, народні, онлайн-ігри, ігри-стратегії та інші).

3. Забезпечення медіа-розвивального середовища для соціально-громадянського становлення дошкільника у процесі міжособистісного спілкування. Спеціально створене медіа-розвивальне середовище спонукає дитину до вияву здорового ризику, постановки проблеми, самостійного її розв'язання та критичного самоаналізу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку є невід'ємною складовою освітнього процесу закладу дошкільної освіти. Одним із засобів формування цієї компетентності є використання ЗМІ, які можуть ефективно впливати при реалізації визначених педагогічних умов. Означена проблема потребує детального дослідження, пошуку сучасних форм, методів та засобів, які сприятимуть формуванню соціально-громадянської компетентності дошкільників і будуть актуальними на часі.

Список використаних джерел

1. Бондаревська В. М. Людина у світі інформаційно-комунікаційних технологій. *Психолог.* № 25 (169). 2005. С. 5–9.
2. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / Упоряд.: О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгеловська, Л. В. Куземко. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
3. Комашко К. В., Шульга Л. М. Науково-теоретичні засади проблеми формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами ІКТ. *Молодий вчений*, №11(123).2023. с. 62-68.
4. Косенчук О. Г. Формування соціально-громадянської компетентності у дітей старшого дошкільного віку. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, № 32. 2022, с. 138-155
5. Пихтіна Н. П., Лісовець О. В., Бобро Л. В. Особливості впливу засобів масової інформації на соціалізацію дошкільників. *Психолого-педагогічні науки*, №4. 2022. С. 24-32.
6. Шульга Л. М., Канцедал Н. В. Формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку. Україна єдина: цінуємо і творимо. Парціальна програма. Харків: Ранок, 2023. 25 с.

УДК 159.922.76:376-056.34-053.4

Манжелій Н. М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Минаєва А. О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З СИНДРОМОМ ГІПЕРАКТИВНОСТІ

Анотація. У статті висвітлюється проблема виховання дітей дошкільного віку з синдромом гіперактивності. Визначені ознаки та причини гіперактивності. Схарактеризовані практичні методи роботи з дітьми з гіперактивним розладом

дефіциту уваги. Наголошено на комплексному підході до виховання дошкільників та тісній співпраці всіх учасників освітнього процесу.

Ключові слова: гіперактивність, гіперактивний розлад дефіциту уваги, виховання, діти дошкільного віку.

Постановка проблеми. У сучасному динамічному світі все частіше зустрічаються гіперактивні діти, кількість яких постійно збільшується. Гіперактивність у дошкільному віці стає більш актуальною темою через часті прояви такої поведінки, як надмірна активність, імпульсивність та труднощі з концентрацією уваги. Гіперактивні діти мають нестійкий характер, підвищену плаксивість, занижений рівень уваги та інші ознаки. Це ускладнює сам процес виховання дошкільників.

Виховання гіперактивних дітей потребує особливого підходу, адже звичні методи не завжди підходять для таких дошкільників. Важливо знати, як правильно організувати виховний процес, щоб допомогти дітям адаптуватися, розвивати свої здібності та покращувати соціальні навички. Щоб процес виховання не був складним, потрібно враховувати освітні потреби дітей та створювати комфортне освітнє і розвивальне середовище.

Мета статті – висвітлити особливості виховання гіперактивних дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень. Проблемою гіперактивності у дітей, зокрема синдромом дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ), займалися і продовжують займатися численні вчені та дослідники з різних країн. Українські науковці О. Гуріна, М. Заваденко, В. Зінченко, Л. Кльоц, Г. Крук, Л. Личкова, В. Лопатюк, Н. Пихтіна, О. Сідько, О. Романчук) зробили значний внесок у розуміння і лікування гіперактивності у дітей, розробили педагогічні та психотерапевтичні методи для підтримки та корекції поведінки. Їхні роботи допомагають педагогам, психологам і батькам краще розуміти потреби гіперактивних дітей і надавати їм належну підтримку.

Виклад основного матеріалу. Гіперактивність у дошкільному віці – це особливість поведінки дитини, яка проявляється через надмірну рухливість, збудливість та труднощі з дефіцитом уваги. Це може бути викликано як індивідуальними рисами характеру, так і особливостями розвитку нервової системи дитини. Вона проявляється у надзвичайній фізичній активності, яка впливає на виконання завдань, які поставив вихователь, а також на взаємодію з однолітками. Діти дошкільного віку активно зацікавлені у вивченні навколишнього світу, проте, гіперактивність стає помітною через постійну непосидючість та мимовільну увагу [3, С. 206].

Науковці мають різне трактування поняття «гіперактивність». Так, на думку Л. Кльоц, гіперактивність не є проблемою поведінки або наслідком поганого виховання; це медичний та психологічний діагноз, який встановлюють спеціалісти за результатами спостереження за дитиною протягом шести місяців [1, С. 261].

Інше визначення дає Н. Пихтіна, наголошуючи на тому, що «гіперактивність» – це відображення стану, при якому підвищений рівень

активності та збудливості людини. Існують зовнішні ознаки гіперактивності, до яких відносять неухважність, імпульсивність та надмірну активність. В більшості, гіперактивність пов'язана з синдромом дефіциту уваги. До симптомів гіперактивності належать проблеми зі сном, низька концентрація уваги та підвищений тонус м'язів, найбільший прояв яких відбувається в період адаптації дітей до закладу дошкільної освіти [3, С. 206].

Існують різні причини гіперактивності у дітей дошкільного віку. Зокрема, науковці виділяють такі: спадковість, здоров'я матері, проблеми під час вагітності та пологів, дефіцит поживних елементів, ураження центрально-нервової системи, мозкові порушення, зокрема «мінімальна мозкова дисфункція», порушення імунної регуляції, генетичні порушення обміну нейромедіаторів [5, С. 12].

Науковцями доведено, що ознаки гіперактивності найбільш яскраво виражаються у дошкільному віці. Таким дітям, особливо старшого дошкільного віку, важко адаптуватися до навчання, оскільки у них підвищена рухливість, частий неспокій, переживання, почуття тривожності та страху. Для гіперактивних дітей характерна надмірна рухливість: діти не можуть сидіти на одному місці, постійно змінюють вид діяльності; імпульсивність: вони часто приймають рішення, не подумавши, порушують правила та можуть проявляти агресію в ситуаціях, коли не досягають бажаного; проблеми з увагою: такі діти швидко втрачають інтерес до однієї діяльності, легко відволікаються та не завершують розпочаті завдання.

Гіперактивні діти часто мають труднощі з контролем емоцій, тому важливо навчити їх способам саморегуляції та своєчасно відступити від своїх емоцій і заспокоїтися, а коли потрібно – виражати їх правильним чином. З цією метою доцільно використовувати різноманітні дихальні вправи, техніки релаксації або вправи на обговорення своїх емоцій. Вихователі можуть проводити "паузи для заспокоєння", коли дитина відпочиває в тихому місці, що дає їй змогу зняти напругу і повернутися до активності спокійнішою. Це включає здатність розпізнати свої почуття, осмислювати їх значення і розуміти, як вони впливають на її вчинки та думки [4, С. 229].

Подолання гіперактивності передбачає і надання медичної допомоги таким дітям. До основного методу лікування гіперактивності відносять психофармакотерапію, яка безпосередньо впливає на причини розладу, знижуючи його симптоми через підвищення рівня нейромедіаторів дофаміну, норадреналіну в центральній нервовій системі. Це покращує роботу лобної кори мозку та підвищує працездатність виконувати його функції. Враховуючи сучасні дослідження причин розладу, ефективними є ті ліки, які приводять в норму рівень активності нейромедіаторів дофаміну та норадреналіну [4, С. 235].

Як вихователі, так і батьки повинні усвідомлювати, що виховання гіперактивних дітей вимагає терпіння, розуміння спеціального підходу, який буде враховувати їхні особливості та потреби. Гіперактивні дошкільники потребують значних можливостей для фізичної активності, тому варто забезпечити їм регулярні рухливі ігри, фізичні вправи або інші активності, які

допоможуть зняти надлишкову енергію. Заняття спортом, прогулянки на свіжому повітрі, зарядка вранці або короткі рухливі паузи під час занять дозволять дитині зменшити рівень збудженості і допоможуть сконцентруватися на навчальних і творчих завданнях.

Важливою метою у вихованні дошкільників із синдромом гіперактивності є застосування комплексного підходу. Згідно з поглядами В. Лопатюк, педагоги та психологи користуються методами ігрової терапії, що дозволяє створювати єдиний ігровий сценарій під час проведення занять. У процесі корекційної роботи вони добирають різні види ігор, які спрямовані на розвиток вольових навичок, уваги, покращення навичок спілкування та вправи для релаксації. Доцільною є також арт - терапія, яка підвищує адаптаційні здатності дитини до повсякденного життя у закладі дошкільної освіти, ліквідує негативний емоційний стан, знижує втому, підвищує зосередження, сприяє отриманню насолоди від мистецтва [2, С. 287].

Висновок. Отже, гіперактивність – це стан, при якому дитина перебуває в підвищеній активності, має проблеми з концентрацією уваги та імпульсивну поведінку. Необхідним є комплексний супровід гіперактивних дітей: співпраця з батьками і створення сприятливого середовища вдома, робота психолога у закладі дошкільної освіти, індивідуальний підхід вихователів. Важливо, щоб батьки і педагоги працювали як команда, обмінювалися інформацією про поведінку дитини, її успіхи та труднощі. Спільні зусилля всіх учасників освітнього процесу допоможуть дитині почуватися захищеною і підтриманою в усіх середовищах.

Список використаних джерел:

1. Кльоц Л. Гіперактивність як медико-психологічна проблема. *Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової школи. Збірник науково-методичних праць / За заг. ред. В.Є. Литньова, Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. – Житомир, 2014. С. 261 - 266*
2. Лопатюк В. Гіперактивні діти. Особливості розвитку й виховання. *Підготовка майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи: компетентнісний підхід: збірник наукових праць / за заг. Редакцією В.Є. Литньова, Н.Є. Колесник, Т.В. Завязун. – Житомир, 2019. С. 284 – 289*
3. Питхіна Н. Гіперактивність у дошкільників: сутність, різновиди, чинники детермінації, стан та методика вивчення. *Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2022. С. 206 - 208*
4. Романчук О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги дітей. *Практичне керівництво для фахівців. Львів, 2007. С. 229 - 235*
5. Сідько О. Подолання гіперактивності у дошкільників засобами ігрової діяльності. Ніжин, 2022. С. 12 - 17